# Dạy Đạo

*Cuộc Đời Đức Phật Thích Ca — Truyện Thơ (Tâm Minh Ngô Tằng Giao)*

Nguồn vui dào dạt vô biên U minh dứt hết, não phiền tiêu đi

---

Phật ngồi dưới gốc Bồ Đề
Tháng ngày suy tưởng nghĩ về niềm vui
Về chân hạnh phúc tuyệt vời
Mà ngài vừa đạt trong thời gian qua
Phật suy nghĩ thấy xót xa,
Chúng sanh tăm tối khó mà khổ tu
Chi bằng mình cứ ẩn cư
Hưởng nguồn an lạc riêng tư một mình.
Bỗng trong tâm vọng âm thanh:
"Thế gian đau khổ ngài đành quên sao
Chúng con ao ước từ lâu
Xin ngài chỉ dạy đạo mầu chờ mong!"
Phật nghe tự nghĩ trong lòng:
"Đường tìm chân lý vô cùng chông gai
Kiên trì, tinh tấn lâu dài
Cần nhiều nghị lực, mấy ai theo cùng!"
Trong tâm vọng tiếng vang lừng:
"Chúng con chịu cảnh mịt mùng tối tăm
Nhưng không quá đỗi mê lầm
Nhiều người có thể học chân lý này!"
Phật do dự ít phút giây
Chợt đâu hình ảnh trước đây hiện về

---

Đám hoa sen ở đầm kia
Nhiều cây ngập nước khó bề trồi lên
Nhưng nhiều cây vượt phía trên
Vươn cao nở những cánh sen sáng ngời
Ngoài ra một số chơi vơi
Vật vờ mặt nước, nổi trôi tứ bề,
Chúng sinh nào có khác gì
Nhiều người bể khổ bến mê ngập chìm
Nào đâu vươn được lên trên
Khó bề cứu vớt khỏi miền u minh,

Nhiều người đã tiến bộ nhanh
Bến bờ giải thoát tu hành tới nơi
Như sen nở dưới mặt trời
Vươn cao mặt nước, xa nơi bùn lầy,
Ưu tiên truyền đạo giờ đây
Khai tâm những kẻ loay hoay tìm đường
Như sen mặt nước đang vươn
Cần khai lối đạo ngát hương thơm này.
Mỉm cười Phật nói: "Lành thay!
Dĩ nhiên ta sẽ chỉ bày thế nhân
Đường diệt khổ, bước tu thân
Ta nay thành đạo, quyết tâm giúp người
Nhưng người phải nhớ ở đời

---

Tự mình cố gắng giúp nơi chính mình
Phật nào cứu được chúng sinh
Chúng sinh phải tự cứu mình trước thôi
Chịu nghe giáo pháp cao vời
Trước khi trông cậy vào nơi Phật Đà,
Ai mà tìm đến với ta
Nhiệt tình học hỏi, thiết tha tu hành
Tinh thần rộng mở, tâm thành
Ta vui chỉ dạy chúng sinh đạo mầu!"
Phật thầm nghĩ lúc bắt đầu
Nên đi giáo hóa ai mau thấm nhuần,
Nghĩ về thuở trước có lần
Bao năm học đạo nhọc nhằn trôi qua
Với hai thầy A La La
Uất Đầu Lam Phất lúc xưa dạy ngài
Giờ đây họ đã qua đời,
Phật bèn nghĩ đến năm người khổ tu
Năm anh em Kiều Trần Như
Cùng tu ép xác lúc xưa với ngài
Giờ đây đang ở Vườn Nai
Gần Ba La Nại đất trời linh thiêng
"Ta tìm dạy họ đầu tiên!"
Phật đi đến đó để truyền đạo ngay.

---

(Đức Phật Thích Ca suy nghĩ chọn người dạy đạo đầu tiên)
_____ 78

Phật đi chậm rãi nhiều ngày
Qua làng, qua trại. Dáng ngài trang nghiêm
Tướng cao lớn, vẻ dịu hiền
Như gây an lạc khắp miền thôn trang
Dù nghèo hèn, hoặc giàu sang
Phật đều quý trọng ngang hàng như nhau
Tình thương bình đẳng trước sau
Như mưa tưới khắp hồ ao, ruộng đồng.
Vườn Nai rực rỡ ánh hồng
Đón chào Đức Phật khẽ dừng bước chân
Riêng năm đạo sĩ bảo thầm:
"Chẳng nên tiếp đón ân cần làm chi
Sa Môn này đã bỏ đi
Bỏ tu khổ hạnh, đáng gì để tâm!"
Nhưng khi Đức Phật tới gần
Nhận ra hình tướng muôn phần oai nghiêm
Họ bèn tự động đứng lên
Đón chào cung kính giữa miền cỏ hoa:

_____

"Hoan nghênh bạn Tất Đạt Đa
Giờ đây trở lại thật là tốt thay
Mình cùng tu học nơi này
Cùng tu khổ hạnh như ngày xưa thôi!"
Phật bèn cảm tạ đôi lời
Nghiêm trang khẽ nói: "Các người hiểu ta
Hiện nay ta đã khác xa
Không còn là Tất Đạt Đa nữa rồi
Danh xưng đó chẳng hợp thời!"
Năm người hỏi lại: "Gọi ngài là chi?"
Phật bèn giảng: "Hãy nhìn kia
Chúng sinh trần thế u mê ngủ vùi
Vô minh che phủ khắp nơi
Nay ta thức tỉnh giữa đời tối tăm
Tìm ra chân lý muôn năm
Những người giác ngộ gọi bằng Phật thôi!"
Với lòng thành kính tuyệt vời
Cả năm đạo sĩ thốt lời cầu xin:

"Kính mong Đức Phật tôn nghiêm
Đưa đường chỉ lối về miền thanh cao
Xin ngài truyền dạy đạo mầu
Cho đời giác ngộ được mau như ngài!"

---

(Đức Phật Thích Ca thuyết pháp bài đầu tiên cho năm anh em Kiều Trần Như)
_____ 81

Nhận lời xin của năm người
Phật hoan hỷ thuyết pháp bài đầu tiên
"Chuyển Pháp Luân" ngài giảng liền
Chuyển "Bánh Xe Pháp" vừa tìm được ra
"Pháp" là chân lý cao xa
Phật lên tiếng nói: "Ngẫm ra ở đời
Bốn điều chân lý tuyệt vời
Là 'Tứ Diệu Đế' con người chớ quên
Bốn điều cao cả vô biên
Đưa ta ra thoát khỏi miền u mê:
- Một là 'Khổ Đế' não nề
Đây là chân lý nói về khổ đau
Cuộc đời bất hạnh trước sau
'Sinh, lão, bệnh, tử' tiếp nhau xoay vần
Người theo lạc thú đuổi săn
Cuối cùng còn lại vết hằn đau thương,
Dù cho thoả mãn mọi đường
Cuối cùng sẽ lại chán chường trống không
Chẳng bao giờ thật hài lòng
Khó cầu hạnh phúc, khó mong an bình.
- Hai là 'Tập Đế' phát sinh

---

Nguyên nhân 'Khổ' của đời mình là đây
Khi ta chất chứa tâm này
Chứa nhiều dục vọng, chất đầy tham lam
Khổ đau kéo đến dễ dàng
Tựa như người có bạc vàng đầy kho
Đắm say giữ của bo bo
Lòng tham ái đó khiến cho khổ đời
Quẩn quanh suy nghĩ rối bời
Gây ra phiền não cho người biết bao
- Ba là 'Diệt Đế' dứt mau

Tìm đường diệt hết khổ đau tận nguồn,
Khi ta gột sạch trong tâm
Diệt trừ dục vọng, tham lam hết rồi
Khổ đau sẽ chấm dứt thôi
An bình, hạnh phúc ta vui vô cùng
- Bốn là ‘Đạo Đế’ con đường
Giúp ta rũ sạch chập chùng khổ đau
Con đường ‘Trung Đạo’ theo mau
Con đường ở giữa hai đầu cực đoan:
Một đầu hưởng lạc thế gian
Đam mê, say đắm hưởng tràn chẳng ngưng
Một đầu khổ hạnh vô cùng
Ép thân, hành xác thảm thương nhọc nhằn."

---

83
Đường "Trung Đạo" đẹp vô ngần
Con đường tám nhánh muôn phần tịnh thanh
Theo "Bát Chánh Đạo" nhiệt thành
Đạt mau Giác Ngộ, nhập nhanh Niết Bàn,
Bát chánh đạo, tám nẻo đường
Đưa ta theo lối ánh vàng thênh thang:
"Nhận chân sự vật đàng hoàng,
Nghĩ suy chín chắn, nói năng chân tình,
Luôn luôn làm chuyện quang minh
Gian tham, trộm cắp, sát sinh tránh đường,
Không theo nghề nghiệp bất lương,
Siêng năng tinh tấn noi gương tốt lành,
Giữ cho đầu óc tinh anh
Những điều chân chánh nghĩ rành chẳng quên,
Tập trung tư tưởng vững bền
Khiến cho trí tuệ sáng lên rạng ngời."
Theo "Bát Chánh Đạo" tuyệt vời
Hưởng nguồn hạnh phúc! Dứt đời khổ đau!
Sau khi nghe giảng đạo mầu
Cả năm đạo sĩ cùng nhau vui mừng

---

Nhận ra chân lý tột cùng
Xin làm đệ tử một lòng vững tin.
Năm người đệ tử đầu tiên

Quyết theo lối đạo, quyết tìm đường tu
Thỉnh cầu Đức Phật nhân từ
Dẫn đường chỉ lối tới bờ thơm hương.
Kể từ khi đó Đạo Vàng
Theo chân Đức Phật lên đường độ sinh
Địa cầu như rạng bình minh
Phật đi thuyết pháp nhiệt tình khắp nơi
Khéo tìm cách, khéo lựa lời
Giúp bầy con trẻ, giúp người bình dân
Phật mang chuyện dễ vô ngần
Tìm phương giảng dạy xa gần hiểu mau,
Với người có kiến thức cao
Phật bèn phân tích trước sau kỹ càng,
Có người Phật dạy nhẹ nhàng
Lặng thinh và chẳng nói năng một lời.
Nhưng bài thuyết pháp tuyệt vời
Ngài nêu gương sáng sống đời thanh cao

---

Phật luôn rộng lượng biết bao
Sáng ngời đạo đức, dạt dào từ bi,
Dạy người điên loạn, ngu si
Phật luôn kiên nhẫn hướng về chúng sinh.
Dần dà hương đạo lan nhanh
Rất nhiều đệ tử tâm thành xin theo
Thiện nam, tín nữ mừng reo
Ngợi ca Đạo Pháp, kính yêu Phật Đà
Dù tại gia, hay xuất gia
Mọi người đủ hạng thiết tha tu hành
Không phân đẳng cấp riêng mình
Như lời Phật dạy: "Sông thành biển khơi!
Các sông lớn nhỏ khắp nơi
Khi tuôn vào biển tức thời hòa nhau
Cùng chung vị mặn trước sau
Cùng tên biển cả, chung mầu đại dương!"
Một hôm có kẻ tán dương:
"Thế Tôn vĩ đại, phi thường lắm thay
Bậc Thầy hiếm có xưa nay!"
Phật nghe bèn dạy: "Đời này chớ nên

---

Vì ta phí sức ngợi khen
Đừng vì kính trọng mà tin nhiệt thành,
Hãy do chính bản thân mình
Mang lời ta dạy thực hành thử xem
Thấy rằng đúng hãy nên tin
Tin rồi nhờ Pháp qua miền u mê!"
Phật còn khiêm tốn nhiều bề
Ví von Phật Pháp như bè qua sông,
Như ngón tay chỉ mặt trăng
Vạch ra chân lý, chỉ đường cho theo,
Đã là bè tất có nhiều
Thuyền, bè đủ loại cùng chèo qua sông,
Đã là ngón chỉ mặt trăng
Tất nhiên nhiều ngón tay cùng chỉ lên,
Đi tìm chân lý vững bền
Nhiều đường, lắm nẻo chẳng riêng Đạo mình!"
Rồi ngài thêm: "Hỡi chúng sinh
Còn nhiều vị đáng tôn vinh ở đời
Còn nhiều giáo chủ khắp nơi
Với nhiều giáo pháp giúp người lành thay
Chớ chê bai các vị này
Hãy lo nhiệm vụ tu ngay thân mình!"

---

(Những lời tán dương Đức Phật Thích Ca)
---88

Thời gian lần lượt trôi nhanh
Một ngày Đức Phật nhớ tình vua xưa
Nhớ vua Tần Bà Sa La
Nơi thành Vương Xá thiết tha mong chờ,
Phật bèn trở lại thăm vua
Dẫn theo đệ tử an cư trên đồi
Ngày ngày thuyết pháp giúp đời
Vua và dân được nghe lời gấm hoa
Bà con nô nức gần xa
Xin quy y Phật thật là đông vui,
Vua bèn cùng một số người
Cúng dâng Đức Phật một nơi tốt lành
Trúc Lâm vườn rộng cây xanh
Làm nơi thuyết pháp giữa thành đông dân,

Bà con nghe pháp vui mừng
Oai danh Đức Phật vang lừng lan xa.

---

89

Người em Đề Bà Đạt Đa
Nghe danh Đức Phật tỏ ra ganh ngầm
Tìm thêm kẻ xấu kết thân
Âm mưu hại Phật chẳng ngần ngại chi.
Một lần tại mỏm núi kia
Phật đang thiền định bỗng nghe vang ầm
Trên cao có kẻ bất nhân
Hè nhau lăn đá ác tâm hại người
May thay tảng đá vỡ đôi
Lăn sang hai phía, Phật ngồi bình an.
Một lần Đức Phật đi ngang
Ghé thành Vương Xá y vàng uy nghi
Có vài đệ tử cùng đi
Bọn gian hay biết nên về bàn nhau
Mua voi, cho uống rượu vào
Rồi dùng cây đánh, voi nào chịu yên
Voi say lồng lộn điên lên
Bọn gian vội thả voi trên đường làng
Gần nơi Đức Phật đi ngang
Mong voi dẫm chết phái đoàn thầy tu,

---

Mọi người chạy trốn âu lo
Phật không hoảng sợ, lòng từ phô ra
Tình thương sức mạnh thăng hoa
Voi say cảm nhận bao la tâm hiền
Hết hung hăng, hết cuồng điên
Từ từ đến Phật quỳ bên chân ngài,
Xoa đầu voi, Phật khoan thai
Dạy hàng đệ tử: "Lành thay tâm từ
Thù không diệt được hận thù
Nhưng tiêu tan với tâm từ bao la!"
Về sau liên tiếp xảy ra
Tai ương cho chính Đề Bà Đạt Đa
Trước khi chết, rất thiết tha
Ăn năn, hối lỗi tuy là thành tâm
Cầu xin gặp Phật một lần

Nhưng vì nghiệp ác bội phần từ lâu
Chết nào gặp Phật được đâu
Đọa vào địa ngục khổ đau cực hình,
Gieo nhân ác, ác hại mình
Tiếp trong nhiều kiếp thật tình thảm thương.

---

(Đức Phật Thích Ca dùng tâm từ điều phục voi say)

---

*Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.*